महाराष्ट्र माहितीचा अधिकार नियम, २०२६

(सुधारणा बाबतचे थोडक्यात विवरण)

नियम क्र.	नियमाचे शीर्षक	नियमाचा आशय व समावेशाची पार्श्वभूमी
१	**संक्षिप्त नाव आणि प्रारंभ**	या नियमाद्वारे महाराष्ट्र माहितीचा अधिकार नियम, २००५ अधिक्रमित होऊन महाराष्ट्र माहितीचा अधिकार नियम, २०२६ राजपत्रात प्रसिद्धीच्या दिनांकापासून अंमलात येतील.
२	**व्याख्या**	या नियमाद्वारे पूर्वीच्या नियमातील व्याख्या कायम ठेवून काही नवीन शब्दांच्या व्याख्या नव्याने समाविष्ट करण्यात आल्या आहेत.
३	**माहिती मिळविण्याची प्रक्रिया**	माहितीच्या विनंतीसाठी **पूर्वीची कार्यपद्धती कायम** ठेवून अर्ज शुल्क रु. १० वरून रु. ३० करण्यात आले (सविस्तर स्पटीकरण नोट क्र.६,परीच्छेद क्र.६-क-I)
४	**माहिती पुरविण्यासाठी शुल्क**	या नियमाद्वारे माहितीच्या छायांकित प्रतीसाठी तसेच डिजिटल/स्कॅन प्रतींसाठी शुल्क रु. २ वरून रु. ५ करण्यात आले; डिजिटल माहितीसाठी स्वतंत्र तरतूद करून संदिग्धता दूर केली.(सविस्तर स्पटीकरण नोट क्र.६,परीच्छेद क्र.६-क- II)
५	**शुल्क भरण्यातून सूट**	या नियमाद्वारे **पूर्वीची तरतूद कायम** ठेवण्यात आली आहे. दारिद्र्यरेषेखालील व्यक्तींना शुल्कमाफी; पहिली ५० पाने मोफत व उर्वरित पानांसाठी विहित दराने शुल्क.
६	**शुल्क भरण्याची पद्धत**	या नियमाद्वारे पूर्वीच्या नियमातील शुल्क भरण्याच्या पद्धती कायम ठेवून त्या व्यतीरिक्त **यूपीआय व इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाद्वारे** शुल्क भरण्याचा पर्याय नव्याने समाविष्ट करण्यात आला आहे.
७	**अर्ज एकाच विषयाशी संबंधित असावा**	सदर तरतुद पूर्वीच्या नियमातील असून ती कायम ठेवण्यात आली आहे.
८	**अभिलेख पाहणीसाठी प्रक्रिया**	सदर तरतुद पूर्वीच्या नियमातील असून ती कायम ठेवण्यात आली

नियम क्र.	नियमाचे शीर्षक	नियमाचा आशय व समावेशाची पार्श्वभूमी
		आहे.
९	**ओळखपत्राची आवश्यकता**	प्रत्येक अर्जदाराने नागरीकत्व सिद्ध करणाऱ्या ओळखपत्राची प्रत जोडणे अनिवार्य; विभागीय आयुक्त समितीच्या शिफारशीनुसार नव्याने प्रस्तावित. (सविस्तर स्पटीकरण नोट क्र.६,परीच्छेद क्र.६-ब-IV)
१०	**पुनरावृत्त अर्जांचे निकाल**	आधीच पुरविलेली माहिती पुन्हा मागितल्यास मागील पत्रव्यवहाराचा संदर्भ देऊन अर्ज निकाली काढण्याची तरतूद. राज्य माहिती आयुक्तांच्या तसेच विभागीय आयुक्त समितीच्या शिफारशीनुसार नव्याने समाविष्ट.
११	**स्वयंप्रेरणेने प्रकटीकरणाची जबाबदारी**	माहितीचे स्वयंप्रेरणेने प्रकटीकरण न केल्यास कार्यालय प्रमुखावर जबाबदारी; स्वयंप्रेरणेने प्रकाशन न झाल्यामुळे अर्जांची संख्या वाढत असल्याने राज्य माहिती आयुक्तांच्या शिफारशीनुसार सदर तरतूद नव्याने समाविष्ट करण्यात आली आहे.
१२	**संकेतस्थळावर उपलब्ध माहिती**	मागितलेली माहिती अधिकृत संकेतस्थळावर उपलब्ध असल्यास सदर माहितीसाठी अनावश्यक अर्ज व साक्षांकनाचा भार टाळण्यासाठी सदर तरतूद नव्याने समाविष्ट करण्यात आली आहे.
१३	**वैयक्तिक माहितीतून सूट**	वैयक्तिक माहिती प्रकटीकरणातून मुक्त; व्यापक सार्वजनिक हित असल्यास सक्षम प्राधिकारी लेखी कारणे नोंदवून ती उघड करू शकतात. सदर तरतूद नव्याने समाविष्ट करण्यात आली आहे.
१४	**इलेक्ट्रॉनिक संप्रेषणाची स्वीकार्यता**	ई-मेल किंवा इतर इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाद्वारे केलेले संप्रेषण वैध मानले जाते. डिजिटल प्रशासनास चालना व इलेक्ट्रॉनिक उत्तरांना कायदेशीर मान्यता देण्यासाठी नव्याने समाविष्ट.
१५	**प्रथम अपीलीय**	अपील शुल्क रू.२० वरून रू.५०. अपीलासोबत जोडावयाच्या कागदपत्राची यादी विहीत करण्यात

नियम क्र.	नियमाचे शीर्षक	नियमाचा आशय व समावेशाची पार्श्वभूमी
	प्राधिकरणाकडे अपील	आली असून नमुन्यात आवश्यक त्या सुधारणा करण्यात आल्या आहेत.
१६	**राज्य माहिती आयोगाकडे द्वितीय अपील**	अपील शुल्क रू.२० वरून रू.१००. सदर तरतूद केंद्र शासनाच्या नियमाशी सुसंगत बनविण्यासाठी तसेच राज्य माहिती आयोगाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे अपीलासोबत जोडावयाच्या कागदपत्राची यादी विहीत करण्यात आली असून नमुन्यात आवश्यक त्या सुधारणा करण्यात आल्या आहेत.
१७	**अपील परत करणे**	त्रुटी असलेले अपील परत करण्याची तरतूद. केंद्र शासनाच्या नियमाशी सुसंगत बनविण्यासाठी तसेच राज्य माहिती आयोगाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे **नव्याने सामाविष्ट** करण्यात आले आहे.
१८	**आयोगाकडे अपीलाची प्रक्रिया**	अपील नोंदणी व सुनावणी प्रक्रिया पारदर्शक करण्यासाठी तसेच केंद्र शासनाच्या नियमाशी सुसंगत बनविण्यासाठी राज्य माहिती आयोगाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे **नव्याने सामाविष्ट** करण्यात आले आहे.
१९	**अपील किंवा तक्रारीची नोटीस**	डिजिटल माध्यमांचा समावेश करून नोटीस बजावणी प्रभावी करण्यासाठी तसेच केंद्र शासनाच्या नियमाशी सुसंगत बनविण्यासाठी राज्य माहिती आयोगाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे **नव्याने सामाविष्ट** करण्यात आले आहे..
२०	**अपीलकर्त्याची वैयक्तिक उपस्थिती**	केंद्र शासनाच्या नियमाशी सुसंगत बनविण्यासाठी राज्य माहिती आयोगाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे **नव्याने सामाविष्ट** करण्यात आले आहे...
२१	**अपील निकालात काढण्याची प्रक्रिया**	निकाल प्रक्रियेत स्पष्टता आणून अनावश्यक विलंब टाळण्यासाठी तसेच केंद्र शासनाच्या नियमाशी सुसंगत बनविण्यासाठी राज्य माहिती आयोगाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे **नव्याने सामाविष्ट** करण्यात आले आहे.

नियम क्र.	नियमाचे शीर्षक	नियमाचा आशय व समावेशाची पार्श्वभूमी
२२	**पुराव्याचा भार**	तथ्य प्रतिपादन करणाऱ्या पक्षावर पुराव्याचा भार; राज्य माहिती आयोगाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे **नव्याने सामाविष्ट** करण्यात आले आहे.
२३	**अपील मागे घेणे किंवा रद्द होणे**	लेखी विनंतीवरून अपील मागे घेता येते; राज्य माहिती आयोगाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे **नव्याने सामाविष्ट** करण्यात आले आहे..
२४	**राज्य माहिती आयोगाचा आदेश**	सर्व आदेश लेखी स्वरूपात आयोगाच्या शिक्क्याखाली जारी. केंद्र शासनाच्या नियमाशी सुसंगत बनविण्यासाठी राज्य माहिती आयोगाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे **नव्याने सामाविष्ट** करण्यात आले आहे
२५	**तक्रारीची प्रक्रिया**	कलम १८ अन्वये दाखल तक्रारींसाठी अपील प्रक्रियेचे नियम आवश्यक फेरबदलांसह लागू होतात. राज्य माहिती आयोगाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे **नव्याने सामाविष्ट** करण्यात आले आहे.
२६	**आयोगाचे प्रक्रियात्मक अधिकार**	आयोग न्यायाचे उद्दिष्ट साधण्यासाठी आनुषंगिक प्रक्रियात्मक आदेश पारित करू शकतो. राज्य माहिती आयोगाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे **नव्याने सामाविष्ट** करण्यात आले आहे.
२७	**सार्वजनिक प्राधिकरणाद्वारे सादरीकरण**	सार्वजनिक प्राधिकरण आयोगासमोर बाजू मांडण्यासाठी कोणत्याही प्रतिनिधीस किंवा अधिकाऱ्यास प्राधिकृत करू शकते. केंद्र शासन नियमांशी सुसंगत बनविण्यासाठी **नव्याने सामाविष्ट.**